

19.12.2023

POL-2023-37804

Voimassaoloaika
1.1.2024-31.12.2028

Säädöseruste
Laki poliisin hallinnosta (110/1992) 4 §

Muuttaa/Kumoaa
POL-2019-37438, 2.1.2020 Rikosten
esikäsittelytoiminta poliisissa
POL-2016-12463, 14.9.2016 Ilmoituksen
kirjaaminen ulkomailla tapahtuneesta rikoksesta
ja esitutkinnan edellytysten selvittäminen

Kohderyhmät
Poliisi

Rikosten esikäsittelytoiminta poliisissa

Sisällys

Rikosten esikäsittelytoiminta poliisissa.....	1
1 Yleistä.....	2
2 Ohjeen tarkoitus ja tavoite.....	2
3 Esikäsittelytoiminnon johtaminen ja organisointi.....	3
4 Esikäsittelyprosessi.....	4
5 Poliisin vastaanottaman ilmoituksen kirjaaminen.....	5
6 Esikäsittelytoiminnon tehtävät.....	6
6.1 Esikäsittely.....	6
6.2 Vaativa esikäsittely.....	7
6.3 Esiselvitys.....	8
6.4 Esikäsittelytoiminnossa tutkittavat rikosasiat.....	9
6.5 Tutkintaryhmille ohjattavat rikosasiat.....	10
7 Esikäsittelyn ja tutkivan yksikön ratkaiseminen.....	11
7.1 Yksiköiden alue- ja tehtävävastuu.....	11
7.2 Esikäsittely ja asian siirtäminen toiselle yksikölle.....	11
7.3 Tietoverkkoavusteiset rikokset.....	12
7.4 Ulkomailla tapahtuneen rikoksen esitutkinnasta päättäminen.....	13
8 Avoimien rikosasioiden seuranta ja tarkastus.....	14
8.1 Seuranta.....	15
8.2 Tarkastus.....	16
9 Esitutkintayhteistyö.....	17
9.1 Rikosasiakohtainen esitutkintayhteistyö ja esitutkinnan rajoittaminen.....	17
9.2 Hallinnollinen yhteistyö.....	17

1 Yleistä

Rikosten esikäsittely on osa rikosprosessin alkuvaihetta, jossa poliisille tehdyt rikosilmoitukset käsitellään ja määritellään mihin menettelyyn ilmoitettu asia on prosessuaalisesti tarkoituksenmukaisinta ohjata.

Rikosten esikäsittelytoiminta (REK-toiminta) on järjestetty ja vakiintunut kaikissa poliisiyksiköissä, ja esikäsittelyn hyödyt rikosasioiden yhdenmukaisessa ja tehokkaassa käsittelyssä ovat selvät. Esikäsittelyn tärkeys ja toimintaperiaatteet sekä keskeiset tavoitteet (rikosprosessin tarkoituksenmukaisuus ja oikeudenmukaisuus) on omaksuttu kaikissa yksiköissä.

Esikäsittelytoimintaa ja -toimintoja on kehitetty valtakunnallisesti ja paikallisesti. Esikäsittelytoiminnot on kuitenkin järjestetty yksiköissä eri tavoin ja esikäsittelytoiminnoille kuuluvat tehtävät ovat sisällöltään ja laadultaan erilaisia. Ohjeen uudistaminen on nähty tarpeellisena, jotta poliisiyksiköt voivat vastata rikostorjunnan tehtävistä rajallisilla resursseilla muuttuvassa toimintaympäristössä, tehdä poliisin strategian mukaisia ratkaisuja ja hallita sisääntulevaa tehtävämäärää kokonaisuutena.

Rikosten esikäsittelytoimintaan ja esitutkintaan liittyy useita poliisin ja syyttäjän esitutkintayhteistyöhön liittyviä ohjeita. Esitutinnan priorisoinnista ja päätöksenteosta on annettu Poliisihallituksen ohje POL-2023-68548 ja syyttäjälle ilmoitettavista rikosasioista ja pakkokeinoista on annettu ohje POL-2023-55661. Valtakunnansyyttäjä on antanut esitutinnan rajoittamista koskevan ohjeen¹ ja rikosasioiden nopeaa käsittelyä (Noto) koskevan ohjeen.²

2 Ohjeen tarkoitus ja tavoite

Tällä ohjeella yhtenäistetään poliisilaitosten esikäsittelytoimintaa erityisesti peruseritutkinnan tehtävissä ja vaativassa esikäsittelyssä. Ohjetta noudatetaan myös Keskusrikospoliisin esikäsittelytoiminnassa soveltuvin osin vaativan esikäsittelyn ja poliisiyksiköiden välisen yhteistyön osalta. Poliisi-ammattikorkeakoulu vastaa esikäsittelytoimintaan liittyvän koulutuksen tuottamisesta ja järjestämisestä. Poliisihallitus kehittää ja ohjaa käytännön toimintaa rikosten esikäsittelytoiminnan päällystöverkoston kautta.

Ohjeen tarkoituksena on määritellä poliisilaitosten esikäsittelytoimintojen keskeiset tehtävät ja yhdenmukaistaa esikäsittelytoimintaa valtakunnallisesti huomioiden esikäsittelyn toimintaprosessit. Tällä varmistetaan erityisesti päätöksenteon tasapuolisuus, jolla on tärkeä merkitys kansalaisten yhdenvertaisuuden kannalta. Toiminnan ja päätöksenteon tulee olla yksiköiden sisällä ja myös valtakunnallisesti mahdollisimman yhdenmukaista.

¹ VKS:2016:5 Esitutinnan rajoittaminen

² VKS:2020:2 Rikosasioiden nopea käsittely

[Valtakunnansyyttäjän ohjeet | Syyttäjälaitos \(syyttajalaitos.fi\)](https://www.poliisi.fi/valtakunnansyyttajan-ohjeet)

Yhdenmukaisella esikäsittelyprosessilla tehostetaan rikosasioiden käsittelyä yksiköissä ja yksiköiden välisessä yhteistyössä sekä selkiytetään rikosasioiden tutkintafoorumista päättämistä mahdollisimman aikaisessa vaiheessa päällekkäisen työn välttämiseksi. Tavoitteena on, että esitutkintatoimet kohdennetaan pääasiassa niihin rikosasioihin, joissa on tarkoituksenmukaisimmat rikosprosessin edellytykset rikosvastuun toteutumiseksi. Olennaista on myös tunnistaa rikosprosessiin kuulumattomat asiat ja päättää missä menettelyssä rikosasia on tarkoituksenmukaisinta käsitellä.

Ohjeella ei määritellä tarkkarajaisesti yksiköiden rikostutkinnan tehtäväjakoja eikä esikäsittelytoiminnan laajuutta tai esikäsittelyyn jäävien rikosasioiden määrää ja laatua. Tavoite kuitenkin on, että esikäsittelyssä rikosilmoitusten seulomisen ja tutkintaan ohjaamisen lisäksi käsitellään ja päätetään suurin osa yksikölle ilmoitetuista rikosasioista ja tutkintapyynnöistä,³ ja että esikäsittelyssä tapahtuva asioiden käsittely ja päätöksenteko on tehokasta, yhdenmukaista, laadukasta ja suhteellisen nopeaa.

Ohjeella määritellään ja yhdenmukaistetaan avoimien rikosasioiden seuranta ja tarkastukset yksiköissä. Säännöllisellä seurannalla varmistetaan rikosasian tutkinnan eteneminen ja syyteharkintaan saattaminen ilman aiheetonta viivytystä.

3 Esikäsittelytoiminnon johtaminen ja organisointi

Esikäsittelytoiminto on keskeinen paikka poliisiyksikön operatiivisen tutkintatoiminnan sekä tiedonvälityksen kannalta. Toiminto kytkeytyy suoraan myös valvonta- ja hälytystoimintaan sekä rikostiedustelun ja lupavalvonnan tehtäviin. Päivystävän tutkinnanjohtajan (Tutkinta 100) tehtävät ja vastuut korostuvat esikäsittelytoiminnassa erityisesti kiireellisissä asioissa virkajan ulkopuolella, kun esikäsittelytoiminnon omaa päällystöä ei ole työvuorossa. Riittävästi resursoidulla ja tehokkaasti järjestetyllä toiminnalla on vaikutusta koko rikostorjunnan tuloksellisuuteen.

Esikäsittelytoiminnassa korostuvat johtaminen ja lähiesimiestyö sekä henkilöstön osaaminen, kokemus ja työmotivaatio. Esikäsittelytoimintojen resurssit tulee turvata siten, että rikosasiat kyetään yksikössä käsittelemään tehokkaasti ja tutkinnanjohtajilla on mahdollisuus keskittyä esikäsittelytehtävien ja esitutkintojen johtamiseen sekä rikostutkijoiden työn tukemiseen.

Tutkinnanjohtajan päätösvalta esitutkintaa koskevissa toimenpiteissä ja päätöksissä on olennainen. Tutkinnanjohtaja tekee ratkaisut esitutkinnan toimittamisesta tai toimittamatta jättämisestä, ellei kyse ole syyttäjälle kuuluvasta rikos- ja prosessioikeudellisten tulkintakysymysten harkinnasta.

Päällystötutkinnanjohtajan ja alipäällystötutkinnanjohtajan (rajoitetut tutkinnanjohtajaoikeudet) tehtävien ja keskinäisen vastuun tulee olla selvä. Esikäsittelytoiminnassa päällystötutkinnanjohtaja vastaa lähtökohtaisesti

³ Poliisihallituksen vuonna 2022 tekemän kartoituksen perusteella poliisilaitosten esikäsittelytoimintoihin jäi päätettäväksi keskimäärin n. 55 % yksiköille ilmoitetuista rikos- ja sekalaisasioista (pl. sakkoasiat). Tarkkaa määrällistä tavoitetta tai prosenttiosuutta esikäsittelyssä käsiteltäville rikosasioille ei kuitenkaan aseteta.

laajemmista tehtäväkokonaisuuksista ja vaativista yksittäisistä tehtävistä, kun alipäällystö keskittyy päivittäisen työn johtamiseen ja suuren nopeammin käsiteltävän tehtävämäärän hallintaan.⁴

Esikäsittelytoiminto tulee organisoida yksiköissä siten, että esikäsittelytoimintoa johdetaan yhdestä paikasta. Keskitetty johtaminen tukee ja selkiyttää päätöksentekoa, kokonaisuuden hallintaa ja käytännön toiminnan yhdenmukaista kehittämistä. Keskitämisellä vältetään asioiden tarpeetonta siirtelyä yksikön sisällä, tehostetaan yksiköiden välistä yhteistyötä ja vähennetään päällekkäistä työtä.

Esikäsittelytehtäviä voidaan tehdä hajautetusti yksikön eri toimipaikoissa myös etätömahdollisuudet huomioiden, mutta esikäsittelytehtävien tulee olla yhteiset ja esikäsittelyprosessin yhtenäinen. Esikäsittelyssä tehtävät esitutkintatoimenpiteet on pidettävä rajattuina, jotta esikäsittelyn toiminta ja tarkoitus voidaan turvata. Sisällöllisesti tehtävien tulee kuitenkin olla mahdollisimman monipuolisia, koska tällä on vaikutusta henkilöstön osaamiseen ja työssäjaksamiseen.

4 Esikäsittelyprosessi

Esikäsittely sisältää ennen esitutkinnan aloittamista tehtäviä toimenpiteitä, joiden perusteella voidaan arvioida esitutkinnan toimittamisen edellytyksiä ja tehdä päätös tutkinnan aloittamisesta tai toimittamatta jättämisestä, tai esitutkinnan aloittamisen jälkeen tehtäviä päätöksiä tutkintatoimenpiteistä ja tutkinnan päättämisestä tai keskeyttämisestä. Esitutkinnan rajoittaminen on keskeinen osa esikäsittelyprosessia.

Esikäsittelyssä tehtävät selvitystoimet ovat valtaosin rutiiniluonteisia ja vaikiintuneita eivätkä vaadi erityisiä tutkinnanjohtajan päätöksiä, mutta vaativammassa tai harvinaisemmissa asioissa tutkinnanjohtajan päätökset tarkoituksenmukaisista ja riittävästä esikäsittelytoimenpiteistä korostuvat. Esikäsittelyyn jäävät usein epäselvät ja asianosaisten välillä riitaiset asiat, joiden kohdalla on syytä korostaa esitutkinnan toimittamisen edellytysten selvittämistä ja sitä, että esitutkinnan tarkoituksena on nimenomaan rikosten tutkiminen eikä mahdollisten muiden oikeudellisten erimielisyyksien selvittäminen.

Osa poliisille ilmoitetuista rikosasioista, yleensä törkeät ja kiireellisenä tutkittavat rikokset, ohjataan suoraan tutkintaan ohi esikäsittelyn (ks. ohjeen kohta 6.5). Esikäsittelytoimet eivät kohdennu pelkästään esikäsittelytoimintoihin, vaan rikosasioiden esikäsittelyä tehdään myös tutkintaryhmissä esitutkintaa aloitettaessa ja päätettäessä tutkintatoimenpiteistä.

Rikosten esikäsittely ei lähtökohtaisesti sisällä vaativia tai pitkäestoisia esitutkintatoimenpiteitä, koska esikäsittelyn sisältö ja tehtävät on esikäsittelyn tavoitteen ja toiminnallisuuden kannalta pidettävä rajattuina.

⁴ Tutkinnanjohtajan päätösvaltaa on käsitelty ohjeessa POL-2023-68548 Esitutkinnan priorisointi ja päätöksenteko.

Esikäsittelyprosessissa korostuvat tutkinnanjohtajan tekemät päätökset. Esitutkinnassa tehtäviä päätöksiä on käsitelty tarkemmin esitutkinnan priorisointia ja päätöksentekoa koskevassa ohjeessa POL-2023-68548.

5 Poliisin vastaanottaman ilmoituksen kirjaaminen

Ilmoituksen vastaanottamisessa ja kirjaamisessa noudatetaan esitutkintalain (805/2011) 3 luvun 1 §:n säännöksiä ja Poliisihallituksen ohjetta POL-2023-120671 *Tietojen kirjaaminen poliisiasiaintietojärjestelmään (Patja)*.⁵ Laadukas rikosilmoitus on edellytys esikäsittelyssä tehtävillä ratkaisuille ja asian edellyttämille jatkotoimille. Esikäsittelyä tulisi mahdollisuuksien mukaan tehdä jo ilmoituksen vastaanotto- ja kirjaamisvaiheessa, erityisesti poliisin sähköisen asiointin kautta tehtyjen ilmoitusten kohdalla. Esikäsittelytoiminolla on keskeinen rooli kirjattujen ilmoitusten laadun seuraamisessa ja toiminnan kehittämisessä (sähköinen asiointi ja palvelupäivystykset).

Rikosasioista kirjataan R-ilmoitus, myös ulkomailla tapahtuneista rikoksista, joiden kohdalla tutkinnan edellytykset selvitetään tapauskohtaisesti huomioiden esitutkintalaissa säädetyt edellytykset tutkia rikosasia Suomessa (ohjeen kohta 7.4).

Mikäli ilmoitus on epäselvä tai puutteellinen erityisesti ilmoituksessa kuvattujen tapahtumien ja osallisten tietojen osalta, tulee ilmoituksen vastaanottajan/käsittelijän kehottaa ilmoituksen tekijää tarvittaessa täsmentämään tai täydentämään ilmoitusta. Tarvittaessa ilmoittajalle on asian laatu huomioiden annettava kohtuullinen määräaika täydentää ilmoitusta. Mikäli ilmoituksen tekijä ei kehotuksesta huolimatta täydennä ilmoitusta, voidaan se ottaa huomioon arvioitaessa esitutkinnan toimittamisen edellytyksiä ja mahdollisia tutkintatoimenpiteitä rikosasian laatu ja vakavuus huomioiden. Tarvittaessa päätöksen täydennyskehotuksesta tekee ilmoituksen vastaanottajan esimies tai tutkinnanjohtaja, jolle ilmoitettu asia muutoin tulisi esikäsitteltäväksi/tutkittavaksi. Keskustelut rikoksen ilmoittajan kanssa sekä ilmoituksen täydennyspyynnöt on tarvittaessa kirjattava tutkintapäiväkirjaan. Kirjauksilla on merkitystä, jos tutkinnan päätöspäätöksiä arvioidaan myöhemmin.

Kirjattu rikosilmoitus ei vielä tarkoita, että asiassa olisi jo aloitettu tai varmuudella aloitettaisiin esitutkinta. Vaikka ilmoitettu tapahtuma olisi epäselvä eikä tarkempaa selvitystä ilmoituksen kirjaamisvaiheessa ole saatavissa, tulee ilmoittajan rikoksena pitämästä asiasta lähtökohtaisesti kirjata R-ilmoitus. Jos epäillyksi ilmoitetun henkilön asema on epäselvä, kirjataan henkilö asemaan muu (osaisena asiassa). Tällä selkiytetään ilmoituksen kirjaamista ja asian käsittelyä esikäsittelyssä ja esitutkinnassa sekä avoimien rikosasioiden seuranta. Puutteellisin tiedoin kirjattu sekalaisilmoitus (S-ilmoitus) saattaa jäädä tehtäväseurannan ja tilannekuvan ulkopuolelle.

⁵ Polo-järjestelmän käyttö on ohjeistettu erikseen. Ilmoituksen siirtäminen toiselle poliisiyksikölle POLO-järjestelmässä on ohjeistettu ohjaavalla kirjeellä POL-2021-14525 Uudistuneen sähköisen rikosilmoituksen käyttö POLO-järjestelmässä s. 4-5.

Esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 2 momentin mukaisesta selvityksestä (esiselvitys) kirjataan edellä mainitun mukaisesti R-ilmoitus ja rikosnimikkeeksi valitaan lähinnä tapahtumakuvausta oleva rikosnimike tai -nimikkeet. S-nimike *Esitutkintalain 3:3.2 mukainen selvitys* kirjataan asialle toiseksi nimikkeeksi, kun asian tutkinnanjohtaja on tehnyt päätöksen esiselvityksen aloittamisesta. Esiselvityksestä tarkemmin ohjeen kohdassa 6.3.

Ilmoituksen vastaanottanut yksikkö arvioi tutkinnan suorittavan yksikön sekä ilmoituksen mahdollisen siirron toiseen yksikköön. Ilmoituksen kirjamisesta suoraan toiseen yksikköön on ilmoitettava kirjallisesti vastaanotettavaan poliisilaitokseen tai muuhun yksikköön, jonka tulee vahvistaa ilmoituksen vastaanottaminen.

Esitutkintalain 3 luvun 1 §:n 3 momentin mukaan asianomistajalle on annettava hänen tekemästään rikosilmoituksesta kirjallinen vahvistus, joka sisältää ilmoituksen tekemistä ja ilmoitettua rikosta tai tapahtumaa koskevat perustiedot.⁶ Velvoite koskee kuitenkin ainoastaan tutkintapyyntöissä asianomistajaksi katsottua henkilöä, ei ulkopuolista ilmoittajaa. Asianomistajan tekemä rikosilmoitus (Patjan perusilmoitus), johon on kirjattu asianomistajan kertoman tapahtuman sisältö, voidaan antaa tai lähettää hänelle kirjallisena vahvistuksena tehdystä ilmoituksesta.⁷

6 Esikäsittelytoiminnon tehtävät

6.1 Esikäsittely

Esikäsittelytoiminta kattaa kaikkien poliisille tehtyjen poliisi- ja esitutkintaan liittyvien ilmoitusten ja tutkintapyyntöjen käsittelyn sekä niihin liittyvän ratkaisutoiminnan. Osa ilmoituksista ohjataan suoraan tutkintaryhmille ja osassa tutkintatoimet aloitetaan tutkintaryhmissä ilman esikäsittelyä.

Esikäsittelytoiminnon tehtävänä ovat:

- rikos- ja sekalaisilmoitusten seulominen ja tarkastaminen lukuun ottamatta tutkintaryhmille suoraan ohjattavia ilmoituksia
- rikoksen tekoajan, asianosaisten ja syyteoikeuden alustava selvittäminen sekä tutkinnan kiireellisyyden arvioiminen
- rikoksen tekopaikan selvittäminen ja asian siirtäminen tutkintavastuussa olevalle yksikölle (tutkivan yksikön sopiminen ja päättäminen)

⁶ Sähköisen rikosilmoituksen kirjallisen vahvistuksen toimittaminen Suomi.fi-palveluun tai poliisin sähköiseen asiointiin on ohjeistettu ohjaavassa kirjeessä POL-2023-156070. Ks. myös POL-2020-51953 ohjaava kirje Suomi.fi-palvelun käyttöön otosta poliisiyksiköissä. Vahvistus voi olla myös muu asiakirja, joka sisältää lainkohdassa mainitut tiedot. Asiakirjoja voidaan lähettää asiakkaalle hänen suostumuksellaan Suomi.fi-palvelun kautta tai vaihtoehtoisesti Deltagonin salatulla sähköpostilla. Tiedot lähetyksistä kirjataan ensisijaisesti Patja-järjestelmän asiaan liittyvään tutkintamuistioon.

⁷ Kesken oleva esitutkinta on viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24.1 §:n 3 kohdan mukaan lähtökohtaisesti salassa pidettävä, mutta tietoja voidaan antaa julkisuuteen lainkohdassa mainituilla edellytyksillä. Asianosaisjulkisuudesta esitutkinnassa on säädetty esitutkintalain 4 luvun 15 §:ssä. Rikosilmoituksen/ tietojen antamisessa on kiinnitettävä huomioita salassapitoon, ja asiakirjaan on tehtävä salassapitoa koskevat merkinnät (JulKL 25 §). Ks. Julkisuus käsikirja kohta 13.2 Asianosaisjulkisuus rikosasiassa ja 13.4, Esitutkinta-aineistoa koskevasta salassapitosääntelystä.

- esitutkinnan edellytysten selvittäminen ja ratkaisu esitutkinnan toimittamisesta, kun asiassa on syytä epäillä rikosta, tai toimittamatta jättämisestä, kun asiassa ei ole syytä epäillä rikosta (ETL 3:3.1)
- tarvittaessa ennen esitutkinnan aloittamista rikosepäilyyn liittyvien seikkojen selvittäminen (ETL 3:3.2 esiselvitys)
- tiedusteluiden, rekisteritarkastusten, lisäselvitysten ja alustavan sarjoituksen tekeminen sekä ilmoitusten täydentäminen, jotta tutkintaa ja tutkivaa yksikköä/ryhmää koskevat päätökset voidaan tehdä
- tutkintaryhmän päättäminen ja asioiden jakaminen tutkintaryhmille yksikön työjärjestyksessä määriteltyjen tehtävävastuiden mukaisesti
- rikosasioiden alkuvaiheen priorisointi ja tutkinnan kiireelliset alku- ja turvaamistoimet muun muassa näytön turvaamiseksi ja rikosvahinkojen estämiseksi tutkintaryhmien kanssa sovitulla tavalla
- esitutkinnan toimittamatta jättäminen tai lopettaminen vähäisissä rikoksissa, jos asianomistajalla ei ole asiassa vaatimuksia (ETL 3:9)
- esitutkinnan rajoitusesitysten tekeminen syyttäjälle esikäsittelyyn jäävien rikosasioiden osalta (ETL 3:10, 3:10 a)
- esitutkinnan keskeyttäminen, kun rikoksesta ei epäillä ketään eikä asiaan vaikuttavaa selitystä ole saatavissa (ETL 3:13)
- sovittelualoitteiden tekeminen.

Esikäsittelytoiminnossa tulee tehdä rikosasiakohtaista ja hallinnollista yhteistyötä syyttäjän kanssa (tarkemmin ohjeen kohdassa 9).

Esikäsittelytoimintoon voidaan yhdistää muitakin rikostorjunnan tehtäviä, mikäli poliisiyksikkö katsoo sen tehtävien laatu ja sitovuus huomioiden tarkoituksenmukaiseksi. Tehtävien tulee kuitenkin olla sellaisia, että niitä voidaan tehdä joustavasti resurssit huomioiden esikäsittelytehtävien yhteydessä, eivätkä ne vaadi erityisosaamista tai pitkäkestoista sitoutumista yksittäisiin tehtäviin.

6.2 Vaativa esikäsittely

Vaativalla esikäsittelyllä tarkoitetaan tässä ohjeessa muun muassa sellaisten tutkintapyyntöjen ja poliisille tehtyjen ilmoitusten käsittelyä, jotka vaativat perustutkinnan rikosasioita selvästi enemmän perehtymistä ja oikeudellista arviointia siitä, onko asiassa syytä epäillä rikosta ja ovatko esitutkinnan toimittamisen edellytykset olemassa. Vaativassa esikäsittelyssä voidaan myös valmistella tutkintaan siirrettäviä rikosasioita ja antaa asiassa oikeudellista tukea tutkinnanjohtajalle esitutkinnan aikana. Tehtäviin voi liittyä myös rikostorjuntaan liittyvien lausuntojen laatiminen sekä kansalaiskirjeisiin ja -kysymyksiin vastaaminen, joissa korostuu rikosoikeudellinen osaaminen.

Esitutkinnan edellytysten selvittäminen ja esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 1 momentin mukainen päätös siitä, onko asiassa syytä epäillä rikosta, kuuluu poliisille. Tutkinnanjohtajan päätösvaltaan kuuluvia esitutkinnan toimittamista koskevia päätöksiä ja toimenpiteitä ei siten tule siirtää syyttäjän pää-

tettäväksi. Yksittäisissä tapauksissa on mahdollista, että syyttäjä antaa rikosoikeudelliseen osaamiseen ja kokemukseensa pohjautuen asiantuntija-apua vaativissa -syytä epäillä rikosta -kysymyksissä. Vaikka syyttäjä voi esittää perustellun näkemyksensä asiassa sen hetkisillä tiedoilla, on tutkinnan toimittamatta jättämistä koskeva päätös kuitenkin poliisin tehtävä, sillä syyttäjä ei voi käyttää syyttäjälle esitutkinnassa kuuluvia toimivaltuuksia tällaisen yleisluontoisen asiantuntija-avun ja keskustelun yhteydessä. Vaikka maininta syyttäjän kanssa käydystä keskustelusta kirjattaisiin tutkinnan päätökseen, ei syyttäjän näkemystä ja kannanottoa voi käyttää päätöksen perusteena.⁸ Syyttäjän kanssa käyty keskustelu kirjataan lähtökohtaisesti tutkintamuistioon.

Vaativassa esikäsittelyssä on tarvittaessa tehtävä myös hallinnollista yhteistyötä syyttäjän kanssa (ohjeen kohta 9.2).

Talousrikosten ja muiden erityistä osaamista vaativien rikoslajien esimerkiksi lapsiin kohdistuvien seksuaali- ja pahoinpitelyrikosten esikäsittely ohjeistetaan tarvittaessa erikseen. On tarkoituksenmukaista, että tutkinnallisesti vaativien rikosasioiden esikäsittely tapahtuu erillään perusrikostutkinnan asioista, yleensä asian tutkinnasta vastaavassa tutkintaryhmässä. Esikäsittely näissä asioissa on myös toiminnallisesti ja sisällöllisesti erilaista kuin perusrikostutkintaan liittyvässä esikäsittelyssä.

6.3 Esiselvitys

Rikoksen esiselvityksellä tarkoitetaan esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 2 momentin mukaisesti sellaisen tarpeellisen lisätiedon hankkimista, joka mahdollistaa esitutkinnan aloittamisharkinnan. Rikosten esiselvittely on merkittävä osa esikäsittelytoimintaa.

Säännöstä on perusteltu sillä, että rikosepäilyyn liittyvät seikat tulisi ennen esitutkinnan aloittamista selvittää erityisesti siten, että ketään ei aiheettomasti aseteta rikoksesta epäillyn asemaan. Yleensä henkilön aseman määrittäminen esitutkinnassa ei ole ongelmallista. Lain esitöiden mukaan selvittäminen tapahtuisikin harvoin. Tällainen erityinen selvittämistarve voi liittyä kysymyksessä olevaan mahdolliseen rikokseen tai rikosepäilyyn epäillylle aiheuttamiin haitallisiin seurauksiin.⁹ Esiselvityksessä ennen esitutkinnan aloittamista asiaan liittyvien henkilöiden asema on muu (osaisena asiassa), ja heidän asema tarkentuu ja päätetään selvityksen aikana, kun rikosepäilystä on saatu lisäselvitystä.

Esitutkinnan aloittamista edeltäviin toimenpiteisiin sovelletaan soveltuvin osin esitutkintalain säännöksiä. Esiselvitys on suoritettava esitutkintalain 3 luvun 11 §:n 1 momentin mukaisesti ilman aiheetonta viivytystä. Tärkeää

⁸ EOAK/1205/2019 Poliisi ja syyttäjä voivat ja heidän tuleekin tarvittaessa tehdä yhteistyötä jo esiselvitysvaiheessa ennen kuin on päätetty, aloitetaanko esitutkinta. Ks. myös EOAK/4991/2023 Esitutkintayhteistyö syyttäjän kanssa on tarvittaessa aloitettava jo esiselvitysvaiheessa. EOAK/6627/2018 Pelkästään se, että tutkinnanjohtaja on keskustellut asiasta syyttäjän kanssa vetoamatta ratkaisun perusteluissa syyttäjän kannanottoihin ei hämää syyttäjän ja poliisin toimivallan tai vastuun jakoa.

⁹ HE 222/2010 vp s. 179

on ottaa huomioon 4 luvussa säädettävät esitutkintaperiaatteet. Selvittämismisvaiheessa usein suoritetaan esitutkintalain 7 luvun 20 §:n mukaisia alustavia puhutteluja, joissa on noudatettava kuulusteltavan kohtelusta sekä todistajan ilmaisuvollisuudesta ja kieltäytymisestä todistamasta annettuja säännöksiä. Tärkeätä on, että asian selvittämismisvaiheessa ei vaaranneta tai kierretä rikoksesta epäillyn oikeutta olla myötävaikuttamatta rikoksensa selvittämiseen sekä todistajan oikeutta tai vullisuutta kieltäytyä todistamasta jostakin seikasta.

Esiselvityksen yksityiskohtaista sisältöä ja laajuutta ei ole lainsäädännössä määritelty. Kovin pitkälle meneviä ja pitkään kestäviä alustavia tutkimuksia ei voida kuitenkaan tehdä ilman, että kyse olisi jo tosiasiallisesti varsinaisista esitutkintatoimista ja siten jo aloitetusta esitutkinnasta. Alustavat puhuttelut ovat esiselvitykseen liittyviä keskeisiä toimia, mutta kuulustelut ovat jo aloitettuun esitutkintaan liittyviä tutkintatoimenpiteitä. Esiselvityksessä voidaan edellä mainitun mukaisesti tehdä puhutuksia, pyytää asiakirjaselvityksiä asiasta ja pyytää lausuntoja eri tahoilta sekä tehdä selvityksen kannalta tarpeellisia tiedusteluita ja rekisterikyselyitä. Myös epäillyksi ilmoitetulta voidaan pyytää esimerkiksi kirjallista selvitystä. Jos tällaista selvitystä pyydetään, selvityksen antajaan sovelletaan tällöin rikoksesta epäillyn oikeuksia (esitutkintalaki 4 luku) ja hänelle tulee ne informoida.¹⁰

Esiselvityksessä tehtäviä toimenpiteitä ei voida määritellä tarkasti, vaan ne perustuvat tapauskohtaiseen harkintaan ja arviointiin siitä, ovatko toimenpiteiden sisältö ja laajuus sellaisia, jotka edellyttävät kohdehenkilön prosessuaalisen aseman määrittämistä ja sitä kautta asianosaisten esitutkintaa koskevien oikeuksien tosiasiallista toteutumista.¹¹

Poliisilain (872/2011) 4 luvussa säädetyt tiedonsaantioikeuksia voidaan käyttää esiselvityksessä, mutta pakkokeinolaissa (806/2011) säädetyt pakkokeinoja ei voida käyttää esiselvityksen aikana, koska kyse on ennen esitutkinnan aloittamista tehtävistä toimenpiteistä. Esiselvityksessä kertyneen aineiston ja varsinaisen esitutkinta-aineiston salassapitoa ja julkisuutta koskee sama salassapitosääntely.

6.4 Esikäsitteilytoiminnossa tutkittavat rikosasiat

Esikäsitteilytoiminnoissa voidaan yksikön tutkintatoiminnan järjestelyt ja resurssit huomioiden suorittaa suppeaa esitutkintaa ja syyttäjien nopeaan käsittelyyn¹² (NOTO) ohjattavien rikosasioiden tutkintaa.

Syyttäjä käsittelee NOTO-asioina sellaiset syyteharkinta-asiat ja esitutkinnan rajoittamisesitykset, jotka ovat nopeasti ratkaistavissa ja joiden ratkai-

¹⁰ Esitutkintalaki - Kommentaari s. 85

¹¹ Ks. POL-2023-68548 Esitutkinnan priorisointi ja päätöksenteko, kohta 5.3 Kielletyn näytön arviointi ei syytä epäillä rikospäätöksessä

¹² Valtakunnansyyttäjän ohje; Rikosasioiden nopea käsittely, [Valtakunnansyyttäjän ohjeet | Syyttäjälaitos \(syyttajalaitos.fi\)](#)

seminen ei vaadi syyttäjältä aineistoon tutustumisen lisäksi mainittavaa oikeudellista pohdintaa taikka erityisosaamista. NOTO-asioina käsiteltäväksi sopivat lisäksi yhdyskuntapalvelun ja valvontarangaistuksen muunnot.

NOTO-asioissa on kyse yksittäisestä teosta tai yksinkertaisesta tekokokonaisuudesta, jossa on tyypillisesti yksi tai kaksi rikoksesta epäiltyä. Teot voivat olla myös kiistettyjä, ja jutun käsittely tuomioistuimessa voi vaatia vähäistä henkilötodistelua. Yksittäisen esitutkintapöytäkirjan sivumäärä ei tyypillisesti ylitä noin 20-30 sivua.

NOTO-asioina voidaan käsitellä myös alle 18-vuotiaana tehtyjä rikoksia (lähtökohtaisesti sakkoasiat) ja alle 18-vuotiaaseen kohdistuneita rikoksia, ellei niiden käsittely ole tarkoituksenmukaisempaa NOTO-menettelyn ulkopuolella. NOTO-menettelyyn eivät näistä asioista kuitenkaan lähtökohtaisesti soveltuisi ne asiat, joissa asianomistaja on ollut tekohetkellä alle 15-vuotias.

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997) 5 luku 13 §:n mukaiset tuomioistuimessa kiireellisesti käsiteltävät asiat eivät laatusa vuoksi lähtökohtaisesti sovellu NOTO-menettelyyn. Menettelyyn ei myöskään tule ohjata asioita, joissa epäilty on vangittuna, tehostetussa matkustuskiellossa tai matkustuskiellossa.

Johtava aluesyyttäjä ratkaisee, käsitelläänkö alle 18-vuotiaita koskevia asioita syyttäjälleen NOTO-menettelyssä. Hän voi myös antaa tarkempia ohjeita siitä, millaiset asiat soveltuvat syyttäjälleen NOTO-menettelyssä käsiteltäväksi. Syyttäjälleen laativat seulontaohjeet poliisille, jotta asioita on helpompi ohjata menettelyyn.

Syyttäjälle ilmoitettavista rikosasioista on annettu Poliisihallituksen ohje POL-2023-55661. NOTO-asioissa esitutkintalain 5 luvun 1 §:n mukainen rikosasian ennakoilmoitus syyttäjälle tehdään kyseisestä ohjeesta poikkeavalla tavalla. NOTO-asioista ilmoittaminen syyttäjälle ja samoin muut NOTO-asioihin liittyvät menettelyt sovitaan poliisiyksiköiden ja syyttäjälleen välillä hallinnollisessa yhteistyössä.

6.5 Tutkintaryhmille ohjattavat rikosasiat

Varsinaista esitutkintaa vaativat törkeät ja kiireelliset rikosasiat on tarpeen ohjata ohi esikäsittelyn suoraan esitutkintaa suorittaville tutkintaryhmille poliisiyksikön työjärjestyksen mukaisen tehtäväjaon mukaisesti. Suoraan tutkintaan ohjattavia rikosasioita ovat muun muassa kiireellisenä tutkittavaksi säädetty rikosasiat sekä muut rikokset, joissa on esimerkiksi kiinniotettu ja tutkintatoimenpiteet näytön hankkimiseksi ja turvaamiseksi sekä asianosaisten ja todistajien kuulemiseksi on aloitettava viivytyksettä.¹³

Esikäsittelyssä tulee tarvittaessa tehdä tutkintaryhmien kanssa sovitulla tavalla tarpeellisia ja kiireellisiä tiedusteluja ja tutkintatoimenpiteitä myös

¹³ Esitutinnan priorisointia ja kiireellisyyden arviointia on käsitelty ohjeessa POL-2023-68548 Esitutinnan priorisointi ja päätöksenteko

suoraan tutkintaan ohjattaville rikosasioille, jos tutkintaryhmä ei pysty näitä kiireellisiä toimia suorittamaan. Tällaisia ovat esimerkiksi esitutkinnassa tarvittavan näytön turvaaminen ja valvontatallenteiden tilaaminen sekä takavarikkomääräykset, joilla turvataan rikoksella hankitun omaisuuden ja rikoshyödyn takaisin saaminen.

Tutkinta- ja tiedustelutoimenpiteiden jakamisesta tulee sopia esikäsittelytoiminnon ja tutkintaryhmien kesken huomioiden esitutkinnan tehokas käynnistyminen, näyttönä käytettävän aineiston riittävä ja tarkoituksenmukainen hankkiminen ja analysointi sekä päällekkäisen työn välttäminen. Vaativissa tutkinnoissa on tarkoituksenmukaisinta, että yksityiskohtaisen näytön hankkiminen, käsittely ja analysointi tehdään tutkinnan suorittavassa tutkintaryhmässä.

7 Esikäsittelyn ja tutkivan yksikön ratkaiseminen

7.1 Yksiköiden alue- ja tehtävävastuu

Rikoksen esikäsittely ja tutkinta suoritetaan lähtökohtaisesti poliisiyksiköiden alue-/ tehtävävastuiden mukaisesti. Poliisin hallinnosta annetun lain (110/1992) 6 ja 7 §:n mukaan paikallispoliisi toimii rikollisuuden ennalta estämiseksi ja vastaa omalla toimialueellaan tapahtuvien rikosten ja muiden yleistä järjestystä ja turvallisuutta vaarantavien tapahtumien tutkinnasta. Keskusrikospoliisin tehtävistä on säädetty saman lain 9 §:ssä ja poliisin hallinnosta annetun asetuksen (158/1996) 7 §:ssä.

Poliisihallitus on antanut määräyksen POL-2021-16173¹⁴, jossa on tarkemmin määrätty poliisiyksiköiden välisestä yhteistyöstä rikostorjunnassa. Määräyksen kohdassa 4 on käsitelty yksiköiden tutkintavastuita ja tutkinnan siirtämistä toiselle yksikölle, yhteistoimintaa ja tutkintajärjestelyitä rikossarjojen ja -kokonaisuuksien tutkinnassa sekä tutkintavastuusta päättämistä.

7.2 Esikäsittely ja asian siirtäminen toiselle yksikölle

Esikäsittelyn alkuvaiheessa on selvitettävä ja ratkaistava tutkinnan suoritettava poliisiyksikkö. Rikoksen tekopaikka ei aina ole selvillä ilmoitusta kirjattaessa tai esikäsittelyn alkuvaiheessa tai se on tulkinnanvarainen ja tarkentuu vasta esikäsittelyn tai tutkinnan aikana. Mikäli esikäsittelyssä selviää, että tutkittavassa rikosasiassa tutkiva yksikkö olisi muu kuin mihin ilmoitus on aluksi kirjattu, siirretään asia tutkintavastuulliselle yksikölle. Mikäli aloitetun esikäsittelyn perusteella ja asiaan jo perehdyttyään tutkinnanjohtaja päätyisi tekemään asiassa tutkinnan toimittamatta jättämistä, keskeyttämistä tai vähäisenä päättämistä koskevan päätöksen tai esitutkinnan rajoittamista koskevan esityksen syyttäjälle, ei asiaa siirretä enää toiselle yksikölle päätettäväksi tarkoituksenmukaisuussyistä ja päällekkäisen työn välttämiseksi.

¹⁴ Poliisihallituksen määräys POL-2021-16173; Keskusrikospoliisin ja poliisiyksiköiden välinen yhteistyö rikostorjunnassa

Tulkinnallisissa tilanteissa yksiköiden esikäsittelystä vastaavat tutkinnanjohtajat neuvottelevat ja sopivat siirrosta ja siitä, missä rikosasian päättäminen tai rajoitusesityksen tekeminen on tarkoituksenmukaisinta tehdä. Asian siirtäminen ja vastaanottaminen toiselle yksikölle dokumentoidaan kirjallisesti rikosilmoitusjärjestelmään.

7.3 Tietoverkkoavusteiset rikokset

Tietoverkkoavusteisissa rikoksissa (TVA-rikokset) tarkoituksenmukainen tutkintapaikka on lähtökohtaisesti se, jossa rikoksesta epäilty henkilö oleskelee ja jossa rikollinen toiminta on tosiasiallisesti tapahtunut. Seurausrikkoksissa rikos voidaan katsoa tehdyksi myös siellä, missä rikoksen tunnusmerkistön mukainen seuraus ilmenee, eli käytännössä tekopaikkana on usein myös asianomistajan asuinpaikka.

Mikäli rikoksesta epäilty ja tämän olinpaikka selviää esikäsittelyssä tehtävillä normaaleilla rekisteritarkastuksilla ja esimerkiksi pankki- ja teleoperaattoritiedusteluilla, siirretään asia epäillyn olinpaikan mukaiselle yksikölle tutkittavaksi. Tämä on tarkoituksenmukaista paikallisten tutkintatoimenpiteiden ja mm. tehokkaiden pakkokeinojen käyttämisen kannalta. Mikäli rikoksesta epäilty ei selviä tehdyillä tiedusteluilla tai hänen olinpaikkansa ei ole selvillä (ml. ulkomaat), aloitetaan esitutkinta ilmoituksen vastaanotuksessa, eli yleensä asianomistajan kotipaikan yksikössä.

Tutkinnan alkuvaiheessa rikoksen tekopaikka voi olla epäselvä ja tarkentuu vasta tutkinnan edetessä. Mikäli esitutkinta asiassa on jo käynnistetty, siirretään tutkinta tekopaikan mukaiselle yksikölle vain silloin, kun sen katsotaan asian laatu huomioiden olevan edelleen tarkoituksenmukaista. Esimerkiksi sarjarikoksissa tutkintajärjestelyiden perusteita ovat tutkittavien rikosasioiden määrä ja tekopaikka, kansainvälisyys ja syytteen käsittelypaikka, tutkintaan käytettävissä olevat resurssit, prosessiekonomia, paikallistuntemus ja parhaat tiedot tutkinnasta, tutkinnan asiantuntijuus ja erityisosaaminen sekä toiminnallinen ja paikallinen lähtökohta (esimerkiksi yksikkö, jossa tutkintaa on jo pitkään valmisteltu tai tehty, tai yksikkö, jonka alueella rikoksesta epäilty on otettu kiinni).¹⁵

Tietoverkkoavusteisten sarjarikosten tehokkaassa tutkinnassa korostuu poliisiyksiköiden yhteistyö. Mikäli kokonaisuuteen liittyy rahanpesurikoksia, joita on tehty usean poliisiyksikön alueella, tutkitaan kokonaisuus lähtökohtaisesti yhteistyössä ja yksiköt vastaavat omalla alueellaan tapahtuneiden rikosten tutkinnasta. Tällöinkin korostuvat paikallisesti tehdyt esitutkintatoimenpiteet, jolloin vältytään tutkinta-avun pyytämiseltä. Tarvittaessa tutkintaan osallistuvat yksiköt sopivat tutkinnan yleisjohtajan määräämisestä. Rahanpesurikosta ei kuitenkaan tule ennakoida, ja yksittäistä rikoksella saatujen varojen nostajaa tai siirtäjää voidaan lähtökohtaisesti epäillä esirikoksesta tai osallisuudesta siihen, jollei muuta konkreettista tietoa ole saatu.

¹⁵ Poliisihallituksen määräys POL-2021-16173 kohdat 4.1 ja 4.2

7.4 Ulkomailla tapahtuneen rikoksen esitutkinnasta päättäminen

Ulkomailla tapahtuneen rikoksen esitutkinnasta on säädetty esitutkintalain 3 luvun 8 §:ssä. Ulkomailla tapahtuneen rikoksen esitutkinnasta vastaa lähtökohtaisesti tapahtumapaikan maan esitutkintaviranomainen. Rikoslain (39/1889) 1 luvun säännökset mahdollistavat kuitenkin Suomen lain soveltamisen lukuisissa tapauksissa, joissa epäilty rikos on tehty ulkomailla.¹⁶

Poliisi voi tutkia ulkomailla tehdyksi epäiltyyn rikokseen, jos rikokseen voidaan soveltaa Suomen lakia ja jos esitutkinnan toimittaminen Suomessa on tutkinnallisista syistä ja rikosvastuun toteuttamisen kannalta tarkoituksenmukaista, eikä toimivalta päättää esitutkinnan aloittamisesta ole esitutkintalain 3 luvun 8 §:n 1 momentin mukaisesti syyttäjällä. Esitutkinnan toimittamisesta päättää tällöin tutkinnanjohtaja, ja edellä mainitun mukaisesti hänellä on harkinnanvaraa sen suhteen, ryhdytäänkö ulkomailla tehdyn rikoksen johdosta tutkintatoimenpiteisiin.

Jos rikosta koskevan syytteen nostaminen ja sen tutkiminen tuomioistuimessa Suomessa edellyttää rikoslain 1 luvun 12 §:ssä tarkoitettua valtakunnansyyttäjän syytemääräystä, päättää syyttäjä esitutkinnan aloittamisesta. Tarpeen vaatiessa syyttäjä tiedustelee valtakunnansyyttäjän kantaa ja hankkii syytemääräyksen. Tulkinnanvaraisissa tilanteissa tehdään esitutkintayhteistyötä ja pyydetään syyttäjältä kannanottoa esitutkintalain 3 luvun 8 §:n 1 momentin soveltuvuudesta ja tutkinnan toimittamisesta Suomessa.

Ulkomailla tapahtuneen rikoksen esitutkinta voidaan tutkinnanjohtajan päätöksellä jättää toimittamatta, jos tutkintaa ei ole tarkoituksenmukaista tehdä Suomessa edellä mainituilla perusteilla. Tutkinnan tarkoituksenmukaisuutta harkittaessa voidaan ottaa huomioon esimerkiksi se, missä valtiossa rikoksesta epäilty oleskelee ja missä asiaa koskeva selvitys on parhaiten kerättävissä sekä missä rikosvastuu parhaiten toteutuu.¹⁷ Rikosvahingon vähäisyys puoltaa sitä, ettei tutkintatoimenpiteisiin Suomessa ryhdytä.

Poliisi voi omalla päätöksellään aloittaa esitutkinnan ulkomailla tehdystä rikoksesta (esim. petos ja törkeä maksuvälinepetos, jolla aiheutetaan huomattavaa tai erityisen tuntuva vahinko), jos tunnusmerkistön mukainen seuraus eli vahinko ilmenee Suomessa. Sen sijaan ulkomailla tehdystä maksuvälinepetoksesta, jossa maksuvälinettä käytetään ilman laillista oikeutta tai käytetään väärää tai väärennettyä maksuvälinettä, ei lähtökohtaisesti voida aloittaa esitutkintaa ilman syyttäjän nimenomaista päätöstä tutkinnan aloittamisesta, koska maksuvälinepetoksen tunnusmerkistö näissä tilanteissa ei edellytä vahingon syntymistä, eikä tunnusmerkistön mukainen tekopaikka ole siten Suomessa.¹⁸ Näissä tilanteissa myös rikoksen tekopaikasta tulee olla riittävä selvyys. Ulkomailla tehdyn rikoksen tutkiminen edellyttää pääsääntöisesti myös riittävää selvitystä tekovaltion lainsäädännöstä.

¹⁶ Ks. Rikoslaki 1 luku 10 § Rikoksen tekopaikka ja RL 1 luku 12 § Valtakunnansyyttäjän syytemääräys

¹⁷ HE 222/2010 vp s. 184

¹⁸ Ks. rikoslaki 37 luku 8 § 1 mom. kohdat 1-3. Ohjeen tässä kohdassa on käsitelty erityisesti maksuvälinepetosten esitutkintaa, koska rikosten määrä on voimakkaasti kasvanut ja esitutkinnan toimittamisen edellytyksiä on arvioitava esikäsitellyssä.

Asianomistaja ilmoitus toisen Euroopan unionin jäsenvaltion alueella tehdystä rikoksesta ja hänen vaatimuksensa on viipymättä toimitettava esitutkintalain 3 luvun 8 §:n 2 momentin mukaisesti tekopaikan toimivaltaiselle viranomaiselle, jos rikosasiaa ei tutkita Suomessa. Lainkohdassa mainittuja edellytyksiä siirtää asianomistajan tekemä ilmoitus on sovellettava asianomistajamyönteisesti. Esimerkki tällaisesta perusteesta voisi olla, että asianomistaja olisi myöhästynyt kotilennolta, mikäli olisi lähtenyt tekemään ilmoitusta asiasta tai asianomistaja on saattanut olla sairas tai muutoin kykenemätön tekemään ilmoitusta. Perusteeksi voitaneen hyväksyä myös se, että asianomistaja ei ole voinut kielitaidon puutteen vuoksi tehdä ilmoitusta. Vakava rikos on kyseessä esimerkiksi silloin kun on tapahtunut vammoja aiheuttanut pahoinpitely tai huomattava omaisuusvahinko.

Poliisiin on tarvittaessa suoritettava asianomistajan ja mahdollisten todistajien kuuleminen sekä muut tarvittavat Suomessa tehtävät toimenpiteet siinä laajuudessa kuin ne ovat asian käsittelyn kannalta tarpeen.

8 Avoimien rikosasioiden seuranta ja tarkastus

Avoimien asioiden seuranta ja tarkastus koskevat kaikkia poliisiasiaintietojärjestelmään (Patja) kirjattuja rikosasioita ja esitutkintalain 3 luvun 3 §:n 2 momentin mukaisena esiselvityksenä kirjattuja ilmoituksia. Muiden seurantaan tukevien tiedonhallinta-alustojen käyttö on mahdollista, mutta niiden käytössä tulee huomioida niiden asema aputyökaluna.

Avoimien rikosasioiden seuranta on tavanomaista rikostutkinnan esimiestyötä ja sitä tulee tehdä poliisiyksiköissä säännöllisesti. Seurannalla, tarkastuksilla ja ohjaavalla esimiestyöllä varmistetaan rikosasian asianmukainen päättäminen ja saattaminen syyteharkintaan hyvissä ajoin ennen syyteoikeuden vanhentumista. Seurannalla pystytään huolehtimaan myös tehtävien tasapuolisesta jakamisesta ja samalla edistämään esitutkinnan toimittamista ilman aiheetonta viivytystä.

Rikosasioiden säännöllisessä seurannassa olennaista on se, että rikosasian tutkintavastuu on selvä ja Patjaan tehdyt rikosasian tutkinnanjohtajuutta ja tutkijaa sekä tutkinnan toimittamista ja etenemistä koskevat kirjaukset ovat ajantasaiset. Esitutkinnan kulku ja suoritettavat esiselvitys- ja esitutkintatoimenpiteet kirjataan tiivistetysti asian laatu ja laajuus huomioiden tutkintailmoituksen selostusosaan (mm. kuulusteluiden ajankohta ja pääsisältö sekä näytön kannalta olennaiset tutkinnan tulokset)¹⁹. Tämä on edellytyksenä seurannan onnistumiselle ja samalla helpotetaan myös rikosten sarjoittamista ja syyteharkintaa.

Uusien rikosilmoitusten käsittelyssä on kiinnitettävä huomiota rikoksen tekopaikkaan ja rikoksen tunnusmerkistön mukaiseen rikosnimikkeeseen

¹⁹ Tällä ei tarkoiteta kuulusteluiden täydellistä referointia vaan pääsisällön kirjaamista, esim. "Rikoksesta epäilty on kuulusteltu (pvm). Hän kiistää syyllistyneensä asiassa rikokseen. Asianomistaja ja todistaja ovat kuulustelussa (pvm) kertoneet, että epäilty pahoinpiteli asianomistajaa nyrkillä lyömällä. Asianomistaja sai lieviä vammoja kasvoihin. Asianomistaja vaatii rangaistusta ja vahingonkorvauksia".

sekä törkeysarvosteluun, koska näillä on olennainen merkitys asiaa tutkivaa yksikköä päätettäessä ja tutkinnan kiireellisyyttä ja priorisointia arvioitaessa.

Poliisiyksikön tulee nimetä vastuutaho (tutkintayksikkö, -ryhmä tai -toiminto), jonka vastuulla on sulkemattomien perusilmoitusten ja poliisiyksikön yksikkökoodilla kirjattujen kaikkien ilmoitusten päivittäinen seuranta Patjan reaaliaikaisten tietojen varmistamiseksi.

Ryhmänjohtajan ja tutkijan tulee ilmoittaa tutkinnanjohtajalle rikosasian tutkinnassa tietoonsa tulleista olennaisista muutoksista, joilla on vaikutusta esim. rikoksen törkeysarvosteluun ja esitutkinnan toimittamiseen kiireellisenä tai rikosasian siirtämiseen toiseen poliisiyksikköön. Rikosilmoituksen jakamisesta tai siirtämisestä toiselle tutkinnanjohtajalle on ilmoitettava viipymättä asian vastaanottavalle tutkinnanjohtajalle.

Tutkinnanjohtajaa, tutkijaa ja tutkintaryhmää koskevat muutokset on päivitettävä Patjaan ajantasaisesti. Tutkinnanjohtajan vaihtuessa yksikönjohtaja/ sektorinjohtaja vastaa siitä, että tutkinnanjohtajuus siirretään uudelle tutkinnanjohtajalle. Tutkinnanjohtajan vaihtaessa tehtäviä, tulee hänen myös oma-aloitteisesti informoida esimiestään ryhmän tutkintatilanteesta. Tutkinnanjohtaja ja ryhmänjohtaja vastaavat ryhmänsä tutkijatiedon päivittämisestä tutkijan vaihtuessa.

Seuraavassa on kuvattu yli kolme kuukautta avoimena olleiden rikosasioiden seuranta ja yli 540 päivää tutkinnassa olleiden avoimien asioiden tarkastus. Aikarajat ovat vähimmäisvaatimus, jolloin toimenpiteet tulee viimeistään tehdä. Seurantaa ja tarkastuksia voidaan yksiköissä tehdä useamminkin, jos avoimien asioiden tilanne ja määrä sitä vaativat. Yksiköt voivat antaa tarkempia ohjeita seurannan ja tarkastusten suorittamiseksi.

8.1 Seuranta

Yli kolme kuukautta avoimena olleita rikosasioita seurataan vähintään kolmen kuukauden välein (4 krt/vuosi) tutkinnanjohtajakohteisesti. Tutkinnanjohtajat vastaavat seurannasta nimissään olevien asioiden osalta. Seurannassa kiinnitetään huomiota tutkinnanjohtaja- ja tutkijatietojen ajantasaisuuteen, erityisesti tutkinnan aloittamiseen ja kiireellisyyteen, sekä ilman tutkijaa oleviin asioihin. Lisäksi kiinnitetään huomiota tutkinnan jatkamisen edellytyksiin huomioiden esitutkinnan keskeyttäminen ja/tai rajoittaminen.

Tutkinnanjohtajan ja ryhmänjohtajan tutkijoille antamat esitutkinnan toimitamista koskevat suunnitelmat ja ohjeet kirjataan tarvittaessa Patjan tutkintamuistioon, jollei käytetä erillistä tutkintasuunnitelmaa. Asianosaisjulkiset tutkinnan kulkua koskevat tiedot ja asianosaisia koskevat päätökset, ellei niitä kirjata muualle esitutkinta-aineistoon tai tehdä erillistä esitutkintalain 11:1 §:n mukaista esitutkintapäätöstä, kirjataan tutkintapäiväkirjaan.²⁰

²⁰ Tutkintapäiväkirjan käyttöä käsitellään ohjeessa POL-2023-120671 tietojen kirjaaminen poliisiasiain tietojärjestelmään (PATJA).

Tutkija vastaa siitä, että asian tutkintatilannetta koskevat tiedot ovat Patjassa ajantasaiset. Ryhmänjohtaja ohjaa, tukee ja seuraa tutkijoiden päivittäistyötä ja vastaa omalta osaltaan kirjauksista ja tutkintojen etenemisestä tutkinnanjohtajan kanssa sovittujen linjausten mukaisesti. Tutkinnanjohtaja vastaa tutkintaryhmän johtamisesta ja esitutkintojen etenemisestä kokonaisuutena sekä tekee tutkintaa koskevat lain edellyttämät päätökset.

8.2 Tarkastus

Yli 540 päivää tutkinnassa olleet avoimet rikosasiat tarkastetaan tutkijakohtaisesti vähintään kaksi kertaa vuodessa (6 kk välein) ja tarvittaessa, kun asian tutkinnanjohtaja tai tutkija vaihtuvat. Tarkastusten erityisenä tarkoituksena on kiinnittää huomioita pitkittyneisiin esitutkintoihin ja antaa tutkijoille tarvittavat ohjeet esitutkintojen valmistumiseksi.

Rikosasioiden tutkintatilanteesta kirjataan lyhyt selvitys Patjan tutkintamuistioon ja erilliseen yksikönjohtajalle ja sektorinjohtajalle toimitettavaan koosteeseen.²¹ Koosteeseen kirjataan vähintään seuraavat tiedot:

- tutkinnanjohtaja, rikosasian numero ja rikosnimike
- asian tutkintatilanne lyhyesti (odottavan asian peruste)
- arvioitu valmistumisaika
- etsintäkuulutettujen tavoittamiseksi tehdyt toimenpiteet
- mahdolliset priorisointia koskevat päätökset ja lisätiedot.

Poliisiyksiköt määrittelevät itse tarkastusajankohdat ja tarvittaessa tarkemat avoimien asioiden selvitykseen kirjattavat tiedot sekä keille selvitys yksikössä jaetaan. Tarkastettavien asioiden ajo Patjasta tulee tehdä keskitysti kaikkien yksikön tutkinnanjohtajien osalta, jotta tarkastusajankohta ja menettely ovat yhdenmukaisia.

Tutkinnanjohtaja vastaa tarkastuksen suorittamisesta nimissään olevien rikosasioiden osalta ja hän vastaa esimiehilleen annettavan selvityksen sisällöstä. Tutkinnanjohtaja raportoi samalla tutkintaryhmänsä kokonaistilanteesta. Tutkinnanjohtaja käy keskustelut ryhmänjohtajan ja vastuututkijan kanssa avoimien asioiden tilanteesta ja antaa tarvittavat toimintaohjeet, jotka kirjataan tutkintamuistioon. Tutkinnanjohtaja vastaa siitä, ettei esitutkinta aiheuttomasti viivästy eikä syyteoikeus vanhene.²² Lähellä vanhentumista olevat rikosasiat on saatettava kiireellisenä valmiiksi ja niistä on tehtävä esitutkintalain 5 luvun 1 §:n mukainen ilmoitus syyttäjälle ohjeen POL-2023-55661 *Syyttäjälle ilmoitettavat rikosasiat ja pakkokeinot* mukaisesti.

Tutkija vastaa siitä, että tehtäväksi annetut tutkintatoimenpiteet hoidetaan annetussa määräajassa, eivätkä tutkinnat sen vuoksi aiheuttomasti viivästy eikä syyteoikeus vanhene. Ryhmänjohtaja seuraa myös vanhentumisvaarassa olevia tutkintoja ja tukee tutkijaa toimenpiteiden suorittamisessa.

²¹ Esimerkiksi Excel taulukko. Raportit avoimista asioista saadaan esim. Patjan Sql-raporteista; Yleiset ja Tutkintakyselyt.

²² EOAK 388/2022; Tutkinnanjohtajalla ja tutkijalla on vastuu seurata omissa nimissään olevien juttujen tilannetta

Yksikönjohtaja/ sektorinjohtaja käy keskustelun tutkinnanjohtajan kanssa asiakohtaisesti tarvittavista toimenpiteistä ja määräajoista, jotta rikosasiat eivät aiheettomasti viivästy. Sektorinjohtaja vastaa siitä, että avoimet rikosasiat tarkastetaan säännöllisesti, viipyneistä esitutkinnoista ja poikkeamista raportoidaan ja esimiestyössä asetetaan tavoitteet esitutkintojen loppuunsaattamiseksi. Sektorinjohtaja raportoi sektorin työtilanteesta ja avoimien rikosasioiden tilanteesta poliisiyksikön johdolle.

9 Esitutkintayhteistyö

9.1 Rikosasiakohtainen esitutkintayhteistyö ja esitutkinnan rajoittaminen

Esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän välisestä yhteistyövelvollisuudesta on säädetty esitutkintalain 5 luvussa. Esitutkintalain mukainen poliisi-syyttäjä - esitutkintayhteistyö rikosasiassa alkaa pääsääntöisesti silloin, kun rikosasia määrätään esitutkintalain 5 luvun 1 §:n mukaisen ennakoilmoituksen perusteella tietyn syyttäjän käsiteltäväksi. Poikkeuksen tästä tekevät syyttäjien nopeassa käsittelyssä (NOTO) rajoitettavat rikosasiat tai kun syyttäjä saa käsiteltäväkseen tutkinnanjohtajan kysymyksen syyttäjähasteen antamisesta. Syyttäjälle ilmoitettavista rikosasioista ja pakkokeinoista on annettu Poliisihallituksen ohje POL-2023-55661. Syyttäjä osallistuu ja ohjaa osaltaan esitutkintaa valtakunnansyyttäjän ohjeen mukaisesti.²³

Esikäsittelytoiminnassa esitutkintayhteistyö syyttäjän kanssa painottuu esitutkinnan rajoittamismenettelyyn ja yksittäisissä tapauksissa myös vaativassa esikäsittelyssä käsiteltävien asioiden ratkaisemiseen. Esitutkinnan rajoittamismenettelystä ja rajoitusesitysten lähettämisestä syyttäjälle tulee sopia paikallisesti poliisiyksikön ja syyttäjälueen välillä.

Hallinnollisessa yhteistyössä voidaan sopia rajoitusmenettelyssä käsiteltävien asioiden yleisistä linjauksista ja luoda sellaiset käytännöt, jotka tukevat esitutkinnan rajoittamisen soveltamista oikea-aikaisesti, riittävän laajasti ja muutoinkin tarkoituksenmukaisella tavalla. Yhteistyössä sovitaan rajoituslinjauksista, joilla rajoitustoimintaa tehdään tehokkaasti ja yhdenmukaisesti, ja samalla vältetään myös sellaisia tilanteita, joissa syyttäjä ei rajoitakaan esitutkintaa, vaikka tutkinnanjohtaja on sitä esittänyt.

Valtakunnansyyttäjä on antanut esitutkinnan rajoittamista koskevan ohjeen²⁴. Poliisi noudattaa kyseisen ohjeen periaatteita rajoittamisen perusteista laatiessaan rajoittamisesityksen syyttäjälle.

9.2 Hallinnollinen yhteistyö

Poliisin ja syyttäjän yhteistyön käytäntöjen kehittämiseksi ja yhdenmukaisemmaksi poliisiyksiköiden tulee tehdä hallinnollista yhteistyötä syyttäjälueiden kanssa. Hallinnollisella yhteistyöllä tarkoitetaan tässä ohjeessa sellaista poliisin ja syyttäjän välillä tehtävää yhteistyötä, jossa ei ole kysymys

²³ Syyttäjän esitutkintayhteistyö, [Valtakunnansyyttäjän ohjeet | Syyttäjälaitos \(syyttajalaitos.fi\)](#)

²⁴ Esitutkinnan rajoittaminen | [Syyttäjälaitos \(syyttajalaitos.fi\)](#).

syyttäjän käsittelevänä olevaan rikosasiaan liittyvästä esitutkintayhteistyöstä. Poliisihallitus tekee yhteistyötä ensisijaisesti Valtakunnansyyttäjän toimiston kanssa toimintojen kehittämiseksi valtakunnallisesti.

Valtakunnansyyttäjän antamassa syyttäjän esitutkintayhteistyötä koskevassa ohjeessa käsitellään rikosasiakohtaisen yhteistyön lisäksi myös hallinnollista viranomaisyhteistyötä. Hallinnollisen viranomaisyhteistyön tavoitteena on luoda yhteistyökanavat, joiden kautta esitutkintayhteistyökysymykset saadaan viivytyksettä käsiteltäviksi, ja varmistaa poliisin ja syyttäjän tiedonkulku sellaisissa toimintaympäristön muutoksissa, joilla on vaikutusta rikosprosessin viranomaisten toimintaan. Tavoitteena on myös yhdenmukaistaa ja yhteensovittaa poliisin ja syyttäjän menettelyjä eri tyyppisiä rikoksia ja rikoslainsäädännön muutosten vaikutuksia koskevissa asioissa sekä rikosprosessia koskevan sääntelyn, oikeuskäytännön ja rikollisuusiilmiöiden muutostilanteissa. Lisäksi tavoitteena on tuottaa esitutkintayhteistyön yleisiä tavoitteita palvelevaa koulutusta ja osallistua yleisiä tavoitteita palvelevaan muunlaiseen yhteistyöhön.

Poliisiylijohtaja

Seppo Kolehmainen

Poliisitarkastaja

Kari Siivo

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 19.12.2023 klo 13:44. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaimosta.

Liitteet

Jakelu

Poliisiyksiköt

Tiedoksi

Poliisihallituksen yksiköt
Sisäministeriö/poliisiosasto
Ahvenanmaan poliisiviranomainen
Valtakunnansyyttäjän toimisto
Rajavartiolaitos
Tulli
Puolustusvoimat/Pääesikunta oikeudellinen osasto
Sinetti-normikirjasto/Esikunta
Poliisi.fi -sivut/Esikunta